

Кімге: Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігі

Автор: Атырау облысы мәдениет және тілдер басқармасының экономика және қаржы бөлімінің басшысы Н.Б.Есимова

АНАЛИТИКАЛЫҚ ТАЛДАУ

Қазақстандағы жұмыссыздық мәселесі бойынша

Кіріспе:

Жұмыссыздық-бұл елде экономикалық белсенді халықтың бір бөлігін құрайтын, жұмыс істеуге қабілетті және дайын, бірақ жұмыс таба алмайтын адамдардың болуы. Халықаралық еңбек ұйымының (ХЕҰ) әдіснамасына сәйкес, жұмыссыздарға белгілі бір уақыт аралығында жұмысы жоқ, жұмыс істей алатын және жұмыс іздеуге күш салатын, бірақ оны таба алмайтын еңбекке қабілетті жастағы адамдар жатады. Жұмыс ретінде жалдау жұмысы ғана емес, өзін-өзі жұмыспен қамту да қарастырылуы мүмкін. Деректердің халықаралық салыстырмалылығын қамтамасыз ету үшін ХЕҰ 15 жастан асқан барлық адамдарды еңбекке қабілетті деп жіктеуді ұсынады. Алайда, әр елдің еңбекке қабілеттіліктің жас өлшемдерін өз бетінше таңдауға құқығы бар екендігі атап өтілген. Мысалы, шекті жас белгіленуі мүмкін.

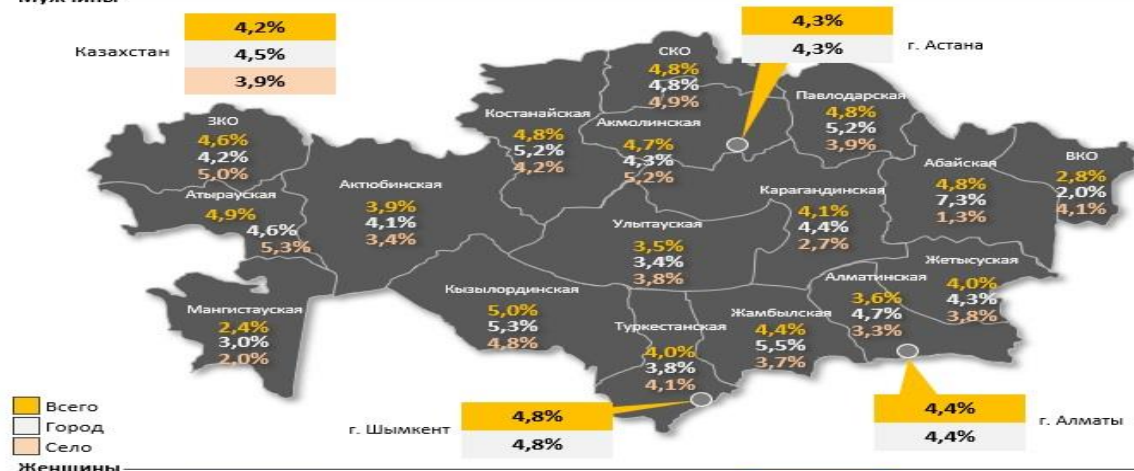
ҚР АӘҚД Ұлттық статистика бюросының деректері бойынша жұмыссыздардың көпшілігі осындай болып табылады, өйткені олардың жұмыс табуға мүмкіндігі жоқ: 102,4 мың адам — өткен жылмен салыстырғанда 0,8% - ға артық.

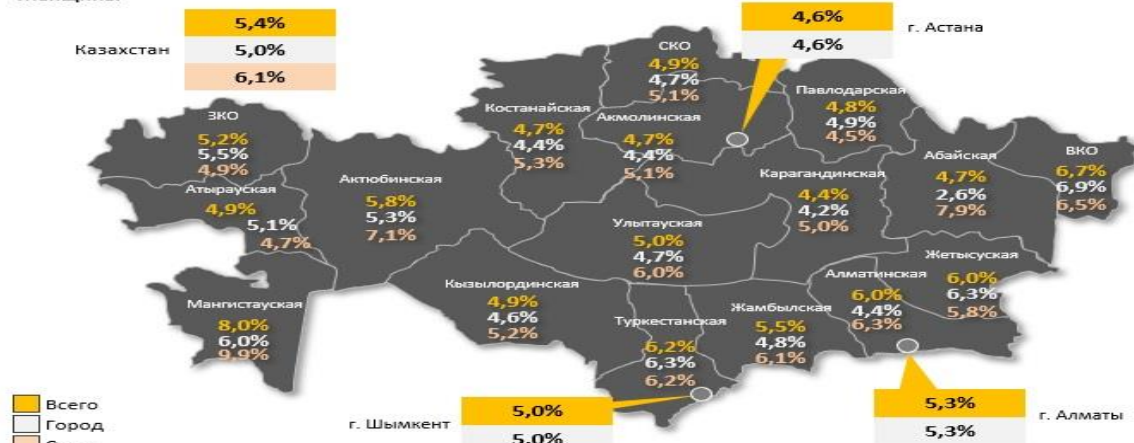
Бос жұмыс орындар жәрмеңкесі

Уровень безработицы. Гендерный разрез. I квартал 2023 (%)

Мужчины

Женщины

На основе данных Бюро национальной статистики АСПиР РК

Finprom.kz

2023 жылғы мәлімет бойынша жұмыссыздар деңгейі

Тағы 90,1 мың жұмыссыз өз еркімен жұмыстан шықты, 83,2 мың адам отбасылық (жеке) жағдайларға байланысты жұмыссыз қалды, 50,5 мың адам үй шаруашылығын жүргізуде, 44,2 мың адам ұйымның таратылуына және қызметкерлер құрамының қысқаруына байланысты жұмыстан шықты

Жұмыссыз зейнеткерлердің саны бір жыл бұрынғы 6,5 мың адамға қарағанда 3,6 мың адамды құрады. Жылдық қысқарту 45,1% құрады.

Көбінесе жұмыссыздар баспа немесе онлайн хабарландырулар арқылы жұмыс іздеді (245,4 мың адам), достарына, таныстарына және туыстарына жүгінді (210,4 мың адам), Түйіндемені кәсіби және әлеуметтік желілерде онлайн (126,5 мың адам) орналастырды немесе жаңартты, мемлекеттік Жұмыспен қамту органдарына жүгінді (116,4 мың адам) немесе өздері орналастырды баспасөздегі немесе Интернеттегі хабарландырулар (114,7 мың адам).

Тұтастай алғанда, 2023 жылдың II және III тоқсандарының соңында Қазақстандағы жұмыссыздық тәуелсіздіктің барлық кезеңінде тарихи ең төменгі деңгейге жетті (біз сол 4,7% туралы айтып отырмыз), бұл деңгей

көптеген елдердің, тіпті дамыған елдердің көрсеткіштерінен әлдеқайда төмен, бірақ бұл елдің жұмыссыздық мәселесін жеңгенінің дәлелі емес. Сарапшылардың пайымдауынша, Қазақстанда "жасырын" жұмыссыздық проблемасы бар, онда жұмыспен қамтылғандардың бір бөлігі іс жүзінде өнімділігі төмен жұмысшылар болып табылады және іс жүзінде жұмыссыздарға қатысты болуы мүмкін.

Ақиқатында, ҚР-дағы жұмыссыздық деңгейі, негізінен, нақты жұмыс істемейтіндер санынан емес, жұмыссыз ретінде тіркелгендер санынан есептеледі және бұл мүлдем басқа көрсеткіштер.

Жұмыссыз халық ¹⁾

	2022	2023	%
Қазақстан Республикасы	458,3	451,5	98,5
Абай	15,1	14,5	96,5
Ақмола	21,0	20,6	98,1
Ақтөбе	21,5	21,8	101,3
Алматы	34,1	34,4	100,9
Атырау	16,6	17,6	105,9
Батыс-Қазақстан	17,4	17,0	97,8
Жамбыл	28,2	27,2	96,7
Жетісу	17,2	15,5	90,1
Қарағанды	24,8	23,6	95,4
Қостанай	23,2	22,4	96,5
Қызылорда	17,0	16,6	97,5
Маңғыстау	17,7	18,2	102,7
Оңтүстік-Қазақстан	-	-	
Павлодар	19,2	19,3	100,6
Солтүстік-Қазақстан	14,2	13,5	94,5
Түркістан ³⁾	43,1	41,7	96,8
Ұлытау	4,5	4,5	101,0
Шығыс-Қазақстан	18,1	18,0	99,2
Астана қаласы	29,9	30,6	102,2
Алматы қаласы	53,0	52,6	99,1
Шымкент қаласы ³⁾	22,4	21,9	97,5

2023 жылдың жұмыспен қамту деңгейі 15 жастан үлкен жастағы халық санына шаққанда 65,5%, жұмыс күшінің санына шаққанда – 95,3% құрады. Жұмыссыздық деңгейі (Халықаралық еңбек ұйымының әдістемесі бойынша) 4,7% құрады. Жұмыссыздар саны (ХЕҰ әдістемесі бойынша) 451,5 мың адамды құрады. Жұмыс істемейтін және білім алумен немесе оқытумен айналыспайтын NEET жастарының үлесі 7,1%-ды құрады. Ағымдағы жылдың маусым айының соңында Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігінің деректері бойынша халықты жұмыспен қамту органдарына жұмыс іздеп жүрген адам ретінде 91,1 мың адам жүгінген. Жұмыспен қамту бойынша барлығы 52,6 мың іс-шаралар көрсетілді, 18,4 мың адам кәсіптік оқытуға немесе қайта даярлауға, біліктілігін арттыруға жіберілді, 4,9 мың адам қоғамдық жұмыстарға қатысты.

Халықтың жұмыспен қамтылуын іріктеп зерттеу деректері бойынша 2023 жылдың Қазақстан экономикасының түрлі салаларында 9,1 млн адам жұмыспен қамтылды, оның ішінде 6,9 млн адам (экономикада жұмыспен қамтылғандардың жалпы санының 76%) жалдамалы жұмыспен, 2,2 млн адам (экономикада жұмыспен қамтылғандардың жалпы санының 24%) өзін-өзі жұмыспен қамтыды.

2022 жылдың салыстырғанда жалпы жұмыспен қамту 134,5 мың адамға, негізінен жалдамалы жұмыскерлердің (78,4 мың адам) есебінен өсті, сонымен қатар өзін-өзі жұмыспен қамтығандар саны (56,1 мың адам) өсті.

Жұмыспен қамтылғандардың ең көп үлесі сауда (16,6%), білім беру (12,8%), ауыл шаруашылығы (12,2%) және өнеркәсіп (12,1%) салаларында байқалды. Негізгі жұмыста орта есеппен бір жұмыспен қамтылған халыққа аптасына нақты жұмыс істеген сағаттары 38 сағатты, бір жалдамалы қызметкерге – 40 сағатты, өзін-өзі жұмыспен қамтыған қызметкерге – 34 сағатты құрады. Жұмыссыз, бірақ жұмыс іздемеген немесе жұмысқа

кірісуге дайын емес адамдар саны (әлеуетті жұмыс күші) 23 мың адамды құрады.

Жұмыс күш құрамына кірмейтін адамдардың үлесі 15 және одан жоғары жастағы халықтың 31,2%-ын құрады.

Global Economy деректері бойынша әлемде 2022 жылға жұмыссыздық деңгейі ҚР-ға қарағанда әлдеқайда жоғары болды. Сол кезеңдегі Қазақстандық көрсеткіш бойынша 5% - да, мысалы, Түркияда ол 10%—, Бразилияда — 9,5%—, Францияда — 7,5% — 7, Швецияда-7,4% - 7, Финляндияда-6,8% -, Эстонияда-5,6% құрады.

Жұмыссыздықпен күресудің халықаралық тәжірибесі елдердің экономикалық жағдайлары мен әлеуметтік-саяси ерекшеліктеріне байланысты қолданатын әртүрлі тәсілдерін көрсетеді. Мұнда бірнеше негізгі мысалдар келтірілген:

1. Германия: қысқа мерзімді жұмыспен қамту моделі (Kurzarbeit)

Экономикалық дағдарыстар кезінде, мысалы, 2008 жылғы әлемдік қаржы дағдарысы және COVID-19 пандемиясы кезінде Германия қысқа мерзімді жұмыспен қамту моделін қолданды. Бұл жүйе бойынша компаниялар қызметкерлердің жұмыс уақытын уақытша қысқарта алады, ал мемлекет жалақының жоғалған бөлігін өтейді. Бұл жұмыс орындарын сақтап, дағдарыстан кейін экономиканы тез қалпына келтіруге мүмкіндік берді.

2. Швеция: еңбек нарығындағы белсенді саясат

Швеция еңбек нарығындағы белсенді саясатымен танымал, оған қайта даярлау және жұмысқа орналасуға көмек көрсету бағдарламалары кіреді. Елімізде Жұмыспен қамту орталықтары жұмыс істейді, онда жұмыссыздарға консультациялар, білім беру бағдарламалары мен біліктілікті арттыру курстары ұсынылады. Швеция сонымен қатар жоғары деңгейдегі жұмыссыздық бойынша жәрдемақы беру арқылы әлеуметтік қолдауға назар аударады, бұл адамдарға өмір сүру деңгейін айтарлықтай төмендетпестен жұмыссыздық кезеңдерінен өтуге көмектеседі.

3. АҚШ: шағын бизнесті ынталандыру және салық жеңілдіктері

Америка Құрама Штаттары жұмыс орындарын құру тәсілі ретінде кәсіпкерлік пен шағын бизнесті ынталандыру саясатын қолданады. Салықтық жеңілдіктер, несиелер мен гранттарға қол жеткізу арқылы стартаптар мен шағын бизнесті қолдауға арналған көптеген бағдарламалар бар. АҚШ Сонымен қатар тез өзгертін еңбек нарығының қажеттіліктеріне сәйкес, әсіресе технология және денсаулық сақтау сияқты салаларда кадрларды қайта даярлау бағдарламаларын дамытуда.

4. Оңтүстік Корея: технологиялар мен білімге Инвестициялар

Оңтүстік Корея жоғары технологиялық салаларды дамытуға және жастар кәсіпкерлігін ынталандыруға бағытталған. Мемлекет білім беру мен инновацияларды дамытуға инвестиция салады, бұл технологиялық дамыған секторларда жаңа жұмыс орындарын құруға ықпал етеді. Үкімет жастар стартаптары мен жас мамандарды жұмысқа орналастыру бағдарламаларын белсенді қолдайды.

5. Даниялық "flexicurity" моделі еңбек нарығының икемділігін әлеуметтік қорғаудың жоғары деңгейімен үйлестіреді. Данияда жұмысшыларды жұмыстан шығару салыстырмалы түрде оңай, бұл компанияларға персоналды басқаруға икемділік береді. Алайда, бір уақытта жұмысшыларға жұмыссыздық бойынша Жомарт жәрдемақылар мен қайта даярлау мүмкіндіктері беріледі, бұл олардың еңбек нарығында тез интеграциялануына ықпал етеді.

6. Франция: күшейтілген әлеуметтік қорғау

Франция дәстүрлі түрде жұмыссыздар үшін әлеуметтік қорғаудың жоғары деңгейін қолдайды. Жұмыссыздық бойынша жәрдемақылар мен әлеуметтік көмек бағдарламалары кедейлік пен әлеуметтік теңсіздікпен күресуде шешуші рөл атқарады. Сонымен қатар, Франция үкіметі жұмысшылардың ұтқырлығын арттыруға және жаңа жұмыс орындарын құруға бағытталған реформаларға ұмтылуда.

7. Сингапур: еңбек көші-қонын басқару және оқыту

Сингапур еңбек көші-қонын реттеуге және тұрақты кәсіптік оқыту бағдарламаларына назар аударады. Жүйе жергілікті халықты жұмыспен қамтуға және сонымен бірге біліктілігі төмен міндеттерді орындау үшін шетелдік жұмыс күшін тартуға мүмкіндік береді. Оқыту және қайта даярлау бағдарламалары сингапурлықтарға жаһандық еңбек нарығының талаптарын қанағаттандыруға көмектеседі.

8. Канада: жас мамандарға көмек бағдарламасы

Канада жастарды еңбек нарығында тағылымдамадан өту бағдарламалары мен субсидияланған жұмыс орындары арқылы белсенді қолдайды. Бағдарламалар жас мамандарға алғашқы кәсіби тәжірибе алуға және бәсекеге қабілеттілікті арттыруға көмектеседі. Сонымен қатар, экономикаға қатысу үшін жергілікті халықтар мен мигранттарды тартуға ерекше назар аударылады.

Бұл мысалдар жұмыссыздықпен күресудің сәтті стратегиялары еңбек нарығының икемділігіне, әлеуметтік қорғауға, білім беру мен инновацияға инвестициялауға байланысты екенін көрсетеді.

Негізгі бөлім:

Қазақстан, көптеген басқа елдер сияқты, жұмыссыздық проблемасына тап болған. Бұл құбылысқа ықпал ететін негізгі себептер:

- Экономикалық дағдарыс. Елдегі жұмыссыздықтың басты себептерінің бірі-экономикалық құлдырау, бұл бизнестің жабылуына және жұмыс орындарының қысқаруына әкелуі мүмкін.
- Түлектердің бәсекеге қабілеттілігі төмен. Жоғары білікті мамандардың ғана емес, сонымен қатар қазіргі еңбек нарығының талаптарын қанағаттандыра алатын білікті қызметкерлердің де саны жеткіліксіз.

- Білімге қол жетімділіктің шектелуі. Білім беру мекемелерінің жеткіліксіз саны және жекелеген әлеуметтік топтар үшін білім берудің төмен қолжетімділігі, сондай-ақ қазіргі заманғы технологиялар мен білімнің жеткіліксіз игерілуі.
- Демографиялық фактор. Кейбір аймақтардағы жұмыс күшінің артық болуы және оның басқа аймақтардағы жетіспеушілігі, халықтың жеткіліксіз өсуі, сондай-ақ оның біркелкі бөлінбеуі.
- Сыбайлас жемқорлық және бюрократиялық ауырлық. Рұқсаттар мен лицензияларды алудағы қиындықтар, рәсімдердің ашықтығы, сыбайлас жемқорлықтың жоғары деңгейі, бұл инвесторларды алшақтатып, бизнестің дамуы мен жаңа жұмыс орындарын құруды тежеуі мүмкін.
- Еңбек нарығының маусымдық және тұрақсыз сипаты. Маусымдық немесе сұраныстың ауытқуына ұшырауы мүмкін ауыл шаруашылығы немесе туризм сияқты экономиканың жекелеген салаларына тәуелділік[3].

Экономикалық дағдарыс және жұмыссыздық

Қазақстан елдегі жұмыссыздықтың өсуімен қатар жүретін экономикалық дағдарыстарға бірнеше рет тап болды. Экономикалық дағдарыс, әдетте, Бизнестің қысқаруымен, экономикалық жағдайдың нашарлауымен және жұмыс орындарының төмендеуіне және жұмыссыздық деңгейінің жоғарылауына әкелетін басқа да жағымсыз факторлармен байланысты.

Экономикалық дағдарыс кезінде компаниялар шығындарды қысқартуға тырысады, соның ішінде жұмыстан босату және қызметкерлерді қысқарту. Бұл табыс көзін жоғалтатын және жаңа жұмыс табуда қиындықтарға тап болатын жұмыссыз адамдар санының күрт өсуіне әкеледі.

Қазақстандағы жастар арасындағы жұмыссыздық жағдайы. Қазақстандағы жастар арасындағы жұмыссыздық өзекті мәселе болып қала береді, ол байыпты назар аударуды және шешу шараларын талап етеді. Көптеген жастар оқу орнын бітіргеннен кейін жұмыс іздеуде қиындықтарға тап болады. Бұл елдің экономикасы мен әлеуметтік саласына кері әсерін тигізеді.

Жастар арасындағы жұмыссыздық деңгейіне әсер ететін негізгі себептердің бірі-жұмыс тәжірибесінің болмауы. Көптеген университет түлектерінің практикалық тәжірибесі жеткіліксіз, бұл оларды жұмыс берушілер үшін тартымды етеді. Сонымен қатар, біліктілік пен еңбек нарығының талаптарына сәйкес келмеу жастар арасындағы жұмыссыздық деңгейіне де әсер етеді.

Көші-қонның елдегі жұмыссыздыққа әсері

Көші-қон елдегі жұмыссыздықты қалыптастыруда маңызды рөл атқарады, оның төмендеуіне де, өсуіне де әсер етеді. Қазақстан еңбек көші-

қоны үшін тартымды ел бола отырып, осы процестің түрлі салдарымен бетпе-бет келеді.

Көші-қонның жұмыссыздыққа оң әсері. Көші-қонның басты оң аспектілерінің бірі-ел экономикасын нығайту. Еңбек көші-қоны елге қосымша ресурстар әкеледі және экономиканың әртүрлі салаларының дамуына ықпал етеді. Келген мигранттар жұмыссыздықты азайтуға мүмкіндік беретін жергілікті тұрғындармен толтыру қиын жұмыс орындарын ала алады[3].

Көші-қонның жұмыссыздыққа теріс әсері

Екінші жағынан, көші-қон еңбек нарығына да кері әсерін тигізеді. Кейбір жағдайларда ұлттық кадрлардың жетіспеушілігі оларды кемсітуге, сондай-ақ жергілікті тұрғындар үшін жұмысқа орналасу мүмкіндіктерінің төмендеуіне әкелуі мүмкін. Бұл елдегі жұмыссыздық мәселесін усықтыруы мүмкін.

Белгілі бір аудандардағы мигранттардың шоғырлануы жұмыс орындарының біркелкі бөлінбеуіне және еңбек нарығындағы бәсекелестіктің артуына әкелуі мүмкін.

Көші қон жұмыссыздық деңгейіне әкелуіндегі қиындықтар:

- қысқарту,
- құлдырау,
- өсу.

Сонымен, көші-қон Қазақстандағы жұмыссыздыққа екі жақты әсер етеді. Көші-қон процестерін дұрыс басқару және реттеу жағымсыз әсерлерді азайтуға және мигранттардың экономиканы дамытуға және жұмыссыздық деңгейін төмендетуге қосқан оң үлесін барынша арттыруға көмектеседі.

Мәселеге байланысты ұсыныстар

1. Жұмыс күшінің біліктілігін арттыру және даярлау:

Жұмыссыздықпен күресудің бір жолы-қазіргі еңбек нарығының талаптарына сәйкес жұмыс күшінің біліктілігін арттыру және дайындау. Мемлекеттік бағдарламаларының санын көбейту.

Негізгі мемлекеттік бағдарламалардың бірі - "Жұмыспен қамтудың жол картасы". Ол жұмыссыз азаматтарға жұмыс іздеуде және олардың біліктілігін арттыруда белсенді жәрдемдесуге бағытталған. Бағдарлама шеңберінде жаңа жұмыс орындарын құру, кәсіпкерлікті қолдау, кәсіптік оқыту мен даярлауды жүргізуді қамтитын шаралар кешені көзделген. Бағдарламаның басты мақсаты-жұмыссыздықты азайту және экономиканың тұрақты дамуын қамтамасыз ету.

Сонымен қатар, елімізде "Жастарды жұмыспен қамту" бағдарламасы белсенді жүргізілуде. Ол жас азаматтарға алғашқы жұмысқа орналасуға көмектесуге және олардың кәсіби дамуын ынталандыруға арналған. Бағдарлама шеңберінде жас жұмыссыздарды жалдайтын жұмыс берушілерге субсидиялар, сондай-ақ өз бизнесін ашу үшін қаржылық қолдау көрсету көзделген.

Басқа белсенді дамып келе жатқан бағдарламалар - "Бизнестегі әйелдерді қолдау" және "Жұмыс істейтін аналар бағдарламасы". Олар әйелдерге кәсіпкерлікті дамытуға жәрдемдесуге және жұмысты жалғастырған жағдайда күтушіге немесе балабақшаға жұмсалатын шығындарды өтеуге бағытталған. Осындай бағдарламалар санын молайту керек.

2. Кәсіпкерлікке және шағын бизнесті дамытуға жәрдемдесу:

Шағын бизнес пен кәсіпкерлікті дамыту экономикалық өсу мен жаңа жұмыс орындарын құрудың драйвері бола алады. Шағын бизнесті сертификаттау және заңдастыру, қаржыландыруды жеңілдету және стартаптар үшін салықтық жеңілдіктер кәсіпкерлікті ынталандырып, жұмыссыздықты азайтуы мүмкін.

3. Инфрақұрылымды дамыту және инвестициялар тарту:

Инфрақұрылымды дамыту, әсіресе елдің шалғай аудандарында, инвестиция тартып, жаңа жұмыс орындарын ашуы мүмкін. Жолдарды, энергетикалық нысандарды, теміржол және логистикалық жүйелерді салу экономиканы қолдайды және жұмыс орындарын жергілікті тұрғындарға қол жетімді етеді.

4. Іскерлік ахуалды және құқықтық қорғауды жақсарту:

Бизнес үшін қолайлы жағдай жасау және инвесторлар үшін құқықтық қорғауды қамтамасыз ету жаңа инвестицияларды тарта алады және бизнес ортасының дамуына ықпал етеді. Бюрократиялық процедураларды жеңілдету, сыбайлас жемқорлықпен күресу және бизнестегі ашықтыққа ықпал ету жаңа жұмыс орындарын құруға оң әсер етуі мүмкін.

5. Инновациялар мен ақпараттық технологияларды дамытуға жәрдемдесу:

Инновацияларды ынталандыру және ақпараттық технологияларды дамыту қызметтің жаңа салалары мен еңбек нарықтарын құра алады. Стартаптарды қолдау, цифрлық инфрақұрылымды дамыту және IT саласындағы білімнің қолжетімділігін арттыру жоғары технологиялық

салаларда жаңа жұмыс орындарын құруға ықпал етуі мүмкін. Мемлекет, бизнес және жұртшылық тарапынан аралас шаралар мен күш-жігерді пайдалану Қазақстандағы жұмыссыздық проблемасымен күресуге және неғұрлым орнықты және дамыған экономиканы құруға көмектесе алады.

Осы ұсынысымды SWOT талдауы арқылы жеткізсем

Жұмыссыздықты жоюдың жақсы жақтары:

1. Ел экономикасының артуы;
2. Халық уақытын тиімді пайдаланады;
3. Бәсекелестіктің артуы;
4. Әлемдік дамыған, экономикасы тұрақты елдердің қатарына кіру.

Жұмыссыздықты жоюдың жаман жақтары:

1. Ауыр жұмыс күшнің артуы салдарынан, халық денсаулығының төмендеуі;
2. Бәсекелестіктің шектен тыс артуы салдарынан, сапасыз дүниелердің пайда болуы;
3. Рухани құндылықтардың әлсіреуі.

Қауіп-қатерлер:

1. Білікті мамандардың тапшылығы;
2. Қоғамда әлуметтік теңсіздіктің орын алуы.

Мүмкіншіліктер:

1. Жастардың оқу орнын бәтәргеннен кейін арнайы бағдарламалар арқылы жұмысқа орналасуы, жұмыссыздар санын азайтуға мүмкіндік береді.
2. Қазақстанда кедейліктің төмендеуіне әсер етіп, жұмыссыз көшеде кезіп жүрген адамдардың кәсіптік тұрғыдан дамуына мүмкіндік береді.

Күтілетін нәтиже:

1. Жаңа, ұтымды мамандықтардың пайда болуы;
2. Экономикасы дамыған елдердің қатарына қосылу;
3. Көптеген жаңа жұмыссыздықпен күресетін бағдарламалардың пайда болуы;
4. Өңірлерде тұрақтылық орнап, әр облыстың экономикасы бір сатыда болуы.

Қорытынды

Қорыта айтсақ, Қазақстан жылдан-жылға көркейіп, нарықтық-экономикасы дамып келе жатқан жас мемлекет. Елімізде жұмыссыздар санының жылдан-жылға көбейіп жатқаны мемлекеттік үлкен мәселе. Биліктен осы жағдайды ескеріп, көмек болса, жаңа бастамалар жүзеге асырылса бұл қиындықты да еңсеретінімізге сенімдімін!

Пайдаланған әдебиеттер тізімі:

1. https://forbes.kz/articles/bezrobotitsa_v_rk_i_v_mire_po_ofitsialnyim_dannym_v_kazahstane_vse_neploho
2. <https://stat.gov.kz/industries/labor-and-income/stat-empty-unempl/publications>
3. <https://upsidelab-global.com/pereezd-v-strany-sng/bezrobotica-v-kazahstane#i>
4. <https://cabar.asia/ru/analiz-prichin-i-posledstvij-bezrobotitsy-v-kazahstane>
5. <https://www.gov.kz/memleket/entities/sko-ukzsp/press/news/details/467262>